

סוג הבחינה: בגרות
מועד הבחינה: קיץ, מועד ב' תשפ"ה, 2025
מספר השאלון: 011281
קובץ: תשובות סופיות

עברית: הבנה, הבעה ולשון

הוראות לנבחן

- א. משך הבחינה: שלוש שעות.
- ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שני חלקים.
חלק ראשון – הבנה והבעה – 50 נקודות
חלק שני – לשון – 50 נקודות
פרק א: שם המספר ואותיות השימוש
פרק ב: תחביר / פרק ג: מערכת הצורות – יש לבחור באחד הפרקים
סך הכול – 100 נקודות
ג. חומר עזר מותר בשימוש: דף עזר (נספח 2).
- ד. הוראה מיוחדת: יש לענות על השאלות בגוף שאלון זה לפי ההוראות.
שימו לב: בסוף הבחינה מצורפים דפי טיוטה. אין להוסיף דפים אחרים למחברת הבחינה.
השאלות בשאלון זה מנוסחות בלשון רבים, אף על פי כן על כל תלמידה וכל תלמיד להשיב עליהן באופן אישי.
נספחים: נספח 1 – מאמרים; נספח 2 – דף עזר.

בהצלחה!

תשובות סופיות

חלק ראשון – הבנה והבעה

שאלה 1

א. המניע לטאבו הלשוני הוא פחד או יראה (האדם מקשר בין אמירת המילה ובין התממשות התופעה המפחידה), ואילו המניע לתקינות הפוליטית הוא שיקולים אידאולוגיים על פי נורמות חברתיות – הרצון שלא לפגוע באנשים מקבוצות שונות בחברה.

ב. (1) תקינות פוליטית.

(2) הכינוי "כושית" נושא מטען שלילי של השפלה וזלזול על רקע השתייכות גזעית-אתנית, ולכן תיאור החתולה בכינוי זה נתפס כפוגעני כלפי קבוצה בחברה. ההוצאה לאור דרשה לשנות את הכינוי, כי לפי גישת התקינות הפוליטית יש לבחור מילים משיקולים אידאולוגיים – להחליף מילה פוגענית במילה ניטרלית שאינה פוגעת באנשים מקבוצות שונות. לכן החתולה תוארה במקום זה "כבעלת פרווה מושלמת ושחורה כמו חצות הלילה".

שאלה 2

- הסברים של מושגים
- כתיבה אובייקטיבית
- התמקדות בתיאור של תופעה והתפתחותה

שאלה 3

א. מסקנת המחקר היא שאנו רגישים פחות לכאב של אנשים מקבוצות אחרות, כלומר תכונות של גזענות נובעות מאינסטינקטים אנושיים מולדים. כותבת מאמר 2 מתנגדת לתקינות הפוליטית וטוענת שהיא אינה פותרת את בעיית הגזענות. המחקר תומך בעמדתה: אם הגזענות מולדת, הרי החלפת מילים במילים חלופיות לא תשנה את התכונות והמחשבות שלנו – היא רק תסתיר אותן. לכן תקינות פוליטית אינה יכולה לתקן את הגזענות שאנשים מבטאים.

ב. לא. עמדתו של כותב מאמר 3 בנוגע לתקינות הפוליטית אינה עולה בקנה אחד עם עמדתה של כותבת מאמר 2: כותבת מאמר 2 מתנגדת לתקינות הפוליטית, ואילו כותב מאמר 3 תומך בה. ציטוט ממאמר 2: "היא [התקינות הפוליטית] נהפכה למעין 'משטרה' של דעות שכל עיסוקה הוא להשליט כללים, המונעים מאיתנו להתבטא בחופשיות ומחנכים אותנו להשתמש ב'לשון נקייה'" (פסקה ג). ציטוט ממאמר 3: "הערות שאינן תקינות פוליטית הן הערות שכל כוונתן להשפיל ולהשתיק את מושאן" (פסקה ו).

(ציטוטים אפשריים נוספים – מאמר 2: "הנחה זו מעולם לא אוששה"; "התקינות הפוליטית מעולם לא שיפרה את הסובלנות וההקשבה"; מאמר 3: "מכאן שבין התקינות הפוליטית ובין הצביעות אין ולא כלום"; "על מי מגינה הסלידה האופנתית כל כך מתקינות פוליטית? על הפוגעים".)

שאלה 4

הוא מפריך את נימוקי המתנגדים לתקינות הפוליטית.

שאלה 5 – סקירה לדוגמה

תקינות פוליטית ונימוקי המתנגדים לה

תקינות פוליטית היא גישה חברתית הדורשת להימנע מביטויים פוגעניים ולהחליף מילים פוגעניות או לא נעימות במילים ניטרליות או מעודנות, שאין להן משמעות שלילית (טריגר ורוזנבלום, 2007; מרגלית, 2020). מטרת הגישה היא למנוע תחושת עלבון או נחיתות בקרב קבוצות בחברה, למשל על רקע גיל, מגדר או גזע. כך, למשל, מעדיפים לומר "אזרח ותיק" במקום "זקן" (מרגלית, 2020).

אף שמטרת הגישה ראויה, היא זוכה להתנגדות רבה. המתנגדים טוענים שהיא מביאה לצביעות: היא כופה על אנשים לומר דברים שאינם מאמינים בהם, וכך נוצר פער בין מחשבותיהם ובין התנהגותם (טריגר ורוזנבלום, 2007; מרגלית, 2020). נימוק נוסף הוא שהגישה פוגעת בחופש הביטוי, שכן היא מונעת מאנשים להתבטא בחופשיות (מרגלית, 2020), ובישראל אף נטען שהיא שוללת את הישירות – ה"דוגריות" – המוערכת כל כך (טריגר ורוזנבלום, 2007). עוד טוענים המתנגדים שהיא מסרבלת את השפה ומביאה לתוצאות מגוחכות (טריגר ורוזנבלום, 2007).

זאת ועוד, מעולם לא הוכח ששינוי המילים משנה את המחשבות. לפי מרגלית (2020), הגזענות רק עוברת אל מתחת לפני השטח, ותחושות שליליות שאינן נאמרות עלולות לבוא לידי ביטוי בדרכים הרסניות יותר. מכאן שהתקינות הפוליטית אינה פותרת את הבעיות אלא מתעלמת מהן, ואף עלולה להקצין אותן.

ביבליוגרפיה

טריגר, צ' ורוזנבלום, ע' (2007). פוליטיקלי קורקט. בתוך: מטלון ר' (עורכת), ללא מילים – התרבות הישראלית בראי השפה (עמ' 330–332). דביר.
מרגלית, ל' (2020). אנשי ה"פוליטיקלי קורקט" הם הגזענים ביותר. **TheMarker**.

חלק שני – לשון

שאלה 6

- באחד הסעיפים
- סעיף מספר מאה ארבעים וארבע
- בשנת אלפיים עשרים ושתים
- מאתיים שמונים ושבעה אירועי הסתה
- שלוש הצעות החוק
- פי ארבעה
- בפגישה החמש עשרה
- שלושים ושישה נציגות ונציגים
- שמונה עשר בדצמבר
- שנים עשר אחוזים

שאלה 7

א. (1)

- I. משפט מורכב: [מכיוון שאנשים אינם אוהבים כללים] [המונעים מהם חופש דיבור] [פסוקית לוואי], [פסוקית סיבה העוינות שלהם כלפי התקינות הפוליטית הייתה רק עניין של זמן].
- II. משפט פשוט.
- III. משפט איחוי: [הרחקה מכוונת של רגשות ומחשבות מן התודעה מאפשרת שליטה בדחפים], איבר א [אך היא הרסנית לנפש האדם]. איבר ב
- (2) I. חופש – מושא; II. בארצות הברית – לוואי; III. הרסנית – נשוא.

ב. לאחר החלפת המילה "זקן" במילים "אזרח ותיק" הוחל השינוי על כל הפרסומים של המדינה.

שאלה 8

א. (1)

- I. המונח "תקינות פוליטית" מלמד [כי המילים נבחרו משיקולים אידאולוגיים].
- II. ["המרת מילים קיימות במילים אחרות לא תשרת את המטרה שלנו"], טוענים מבקרי התקינות הפוליטית.
- (2) מושא (פסוקית מושא).
- (3) לטענת מבקרי התקינות הפוליטית, המרת מילים קיימות במילים אחרות לא תשרת את המטרה שלהם (או: שלנו).

ב.

החלק הכולל	התפקיד התחבירי	הקשר הלוגי
משפט I	עדתית ודתית	לוואי
משפט II	אינה פותרת (בעיות), אלא מתעלמת (מהן לחלוטין)	נשוא
משפט III	בירושלים או בתל אביב	תיאור (מקום)
	ברירה	ניגוד

שאלה 9

א. (1)

נושא	אוגד	נשוא
היא (II)	נהפכה (I), הוא (IV)	אין (III), נעשו (V)

(2)

נשוא מורחב: עלולה להקצין (II)

הסגר: למשל (III)

מושא כולל: התנהגויות והתבטאויות (II)

תמורה: אפליה על רקע גיל (V)

ב. ההנחה של רבים מאיתנו היא [כי] [מה שישנה את המחשבות ואת התחושות שלנו] [פסוקית נושא, הוא שינויים בדרכי ההתבטאות] [פסוקית נושא].

שאלה 10

א. (1)

משפט I: ואילו - השוואה / עימות.

משפט II: חרף - ויתור / הסתייגות.

משפט III: נועדה - תכלית.

(2) הכוונות של תנועת התקינות הפוליטית טובות, ולמרות זאת היא מושכת ביקורת מחוגים שונים.

(אפשר גם: "...טובות, אף על פי כן / בכל זאת / עם זאת היא מושכת ביקורת...")

ב. לפני וי"ו החיבור יש פסיק משום שהיא מחברת בין שני איברים של משפט איחוי (שני משפטים שווי מעמד,

לכל אחד נושא ונשוא משלו), ואילו לפני "או" אין פסיק משום שהיא מחברת בין שני רכיבים של חלק כולל

(שני רכיבים באותו תפקיד - לוואים של השם "הערות") בתוך איבר אחד.

ג. I. איזה - לוואי.

II. מדוע - תיאור (סיבה).

III. על מי - מושא.

שאלה 11

המילה	חלק הדיבור	התפקיד התחבירי
מהגרים	שם עצם	לוואי
מעוניינות	פועל	נשוא
נפרדות	שם תואר	לוואי
גורם	שם עצם	נושא

ב. I. פסוקית נושא.

II. פסוקית לוואי.

III. פסוקית תנאי.

ג. משפט 1: משתמשי הרשת החברתית התבטאו במילים לא תקינות פוליטית ברשומות שלהם.

משפט 2: חשבונותיהם נחסמו.

משפט 3: הם גילו זאת לאחרונה.

שאלה 12

א.	הפועל	השורש	הבניין
	קְרוּיָה	ק-ר-א	קל (פעל)
	נוֹעֵדָה	י-ו-ע-ד	נפעל
	אֲשֻׁשָׁה	א-ש-ש	פועל
	הוֹכָחָה	י-ו-כ-ח	הופעל
	לְהַבִּיעַ	נ-ב-ע	הפעיל
	מִתְקוֹמְמִים	ק-ו-י-ם	התפעל
	מְעַנִּינִים	ע-נ-י-ן	פועל

ב. (1) אֶפְלִיָּה, לְהַפְלוֹת, מִפְּלָה.

(2) פ-ל-י/ה.

שאלה 13

א. (1)

הוֹבִילָה – י-ו-ב-ל

בָּלִי – ב-ל-י/ה

יָבֵל – נ-ב-ל

בָּלְאִי – ב-ל-י/ה

בָּלִילָה – ב-ל-ל

(2)

הפועל: הובילה – הבניין: הפעיל

הפועל: ייבלו (יָבֵלוּ) – הבניין: קל (פעל)

ב. • המילה תִּקְנִי (1) גזורה מן השורש ק-נ-י/ה ונוטה בבניין קל (פעל) ובגוף נוכחת.

• המילה תִּקְנִי (2) נוצרה בדרך של בסיס וצורן סופי, מן הבסיס תִּקֵּן ומן הצורן הסופי י, שמשמעותו שם תואר (תכונה: "שיש בו / העומד ב...").

ג. שם תואר: השורש י-ש-ר, המשקל קָטִיל.

פועל: השורש ש-י-ר, הבניין קל (פעל).

שאלה 14

- א. זוג 1: הַמְרָה, הַבְדֵּל - הבניין המשותף: הפעיל.
 זוג 2: קדום, קבֵּלַת (קבֵּלָה) - הבניין המשותף: פיעל.
- ב. (1) עֶסֶק - עֶסוּק.
 (2) הִסִּיק - הִסֵּק: הפעיל; נִשְׁנָה - הִשְׁנוּת: נפעל; צָוָה - צִוְּיָה: פיעל.

ג.	משקל קטלון	משקל קטלון	בסיס וצורן סופי
	פזמונים	עקרונות, זכרונות	פסלונים, סרטונים

- ד. • הישירה (מבט)
 • הותירו (שטח נקי)

שאלה 15

- א. (1) מְבִיאָה - לְהַבִּיאַ; נְתוּן - לְתַת; מְבִטָּאִים - לְבִטָּא.
 (2) נְתוּן - שם עצם; מְבִטָּאִים - פועל; מוֹדֵעַ - שם תואר.
- ב. (1) השם: מְנַבֵּת - המשקל: מְקַטֵּלַת.
 (2) שני השמות: מְקַפִּיא, מְדִיחַ - המשקל המשותף: מְקַטֵּיל.
- ג. מהות
- ד. הִחְטָאָה, בְּרִיאָה, הִמְצָאָה

שאלה 16

א. (1) מנעד.

(2) הלחם בסיסים (מן + עד).

ב. (1) מועדון.

(2) אוסף של דברים (קובץ).

ג. תקינות: שם עצם מופשט (הפשטה).

פוליטית: נקבה.

תקינות: ריבוי בנקבה.

ד. (1)

בסיס עברי וצורן סופי עברי	בסיס עברי וצורן סופי לועזי	בסיס לועזי וצורן סופי עברי
פֶּרְסוּמַאי, מְשַׁפֵּטֵן	תִּיכוֹנִיסֵט	סוֹלֵן, פִּיזִיקָאִי

(2) הבסיס של המילה תנ"כי הוא נוטריקון (ראשי תיבות): תנ"ך = תורה, נביאים, כתובים.

ה. (1) תחזוקאי.

(2) בסיס וצורן סופי (תחזוקה + אי).

(3) משום שלמילה "שָׁרֵת" (מן השורש ש-ר-ת – לשרת אחרים) יש משמעות נלווית (קונוטציה) שלילית של נחיתות ומעמד נמוך, ואילו "אב בית" מבטא כבוד, אחריות וסמכות.

כל הבגרויות בלשון עם פתרונות מלאים: www.guyai.co.il/bagrut/lashon